

SÍNDICA

LA UNIVERSALITZACIÓ
DEL LLEURE EDUCATIU
A CATALUNYA

Abril 2025

Resum executiu

Resum executiu

LA UNIVERSALITZACIÓ DEL LLEURE EDUCATIU A CATALUNYA

DEU BARRERES I DEU REPTES

■ Universalització del lleure educatiu.....	3
■ Balanç de la darrera dècada: no hi ha hagut un salt qualitatiu significatiu.....	5
■ Algunes limitacions al desplegament d'una política pública consistent.....	6
■ Cobertura del lleure educatiu.....	12
■ Segregació educativa en el lleure: les barreres.....	13
1. Efecte de les quotes.....	13
2. Efecte de l'escola.....	15
3. Efecte de l'oferta: especialització i tipus d'activitat.....	17
4. Efecte del barri o del municipi: desigualtats territorials.....	19
5. Efecte de l'edat i el gènere.....	22
6. Efecte del caràcter poc inclusiu.....	24
7. Efecte de l'origen sociocultural familiar.....	26
8. Efecte del desconeixement de l'oferta i de les dificultats d'accés.....	27
9. Efecte de l'acolliment residencial.....	28
10. Efecte de les violències en l'àmbit del lleure.....	28
■ Reptes per avançar en la universalització.....	30
1. Lleure amb escolta dels infants.....	30
2. Lleure amb garanties.....	30
3. Lleure sense barreres econòmiques.....	32
4. Lleure coeducatiu i al llarg del cicle vital.....	33
5. Lleure inclusiu.....	34

6. Lleure obert a tothom	35
7. Lleure amb una oferta equilibrada	36
8. Lleure amb cobertura territorial.....	37
9. Lleure amb bon tracte	40
10. Lleure amb reconeixement social	41

■ Universalització del lleure educatiu

La participació dels infants i els adolescents en el lleure educatiu és fonamental per al seu desenvolupament personal i social. Les activitats de lleure ofereixen oportunitats educatives i d'aprenentatge competencial que no sempre es garanteixen amb la mateixa intensitat o de la mateixa manera des de la resta d'àmbits educatius (escolar, familiar, etc.). Alhora, aquest àmbit també aporta oportunitats de socialització i de vinculació comunitària que són bàsiques per a la integració social dels infants i adolescents i per a la cohesió social, que en contextos de vulnerabilitat i complexitat socials creixents tenen una rellevància especial.

Des de la perspectiva de la demanda, la universalització, fonamentada en el dret al lleure, va lligada a la igualtat d'oportunitats en l'accés. La universalització del lleure implica, en aquest sentit, suprimir les barreres que limiten la participació dels infants i els adolescents i que fan que no sigui un àmbit plenament inclusiu.

Des de la perspectiva de l'oferta, la universalització requereix que tots els infants i adolescents que vulguin participar en una activitat de lleure educatiu puguin fer-ho i exigeix, per tant, proveir de prou places per atendre la demanda existent i evitar, per exemple, llistes d'espera.

Concebre la universalització del lleure estrictament com una política per satisfer la demanda existent, però, genera alguns problemes, sobretot quan aquesta demanda està condicionada per desigualtats socials que poden fer que no es manifesti.

De fet, el reconeixement del dret al lleure educatiu porta associat el deure de les administracions de promoure'n l'accés, no només d'atendre la demanda existent (article 31 de la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant (CDI) i article 57.3 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA)). Per tant, les polítiques universals també pretenen arribar al conjunt de la població.

Tanmateix, una concepció de la universalització fonamentada en el fet que tots els infants participin, com a mínim, en una activitat de lleure educatiu també genera algunes dificultats relacionades amb el caràcter voluntari de la participació i amb la determinació de la intensitat o el tipus d'activitat que cal dur a terme per considerar que aquest accés efectivament es produeix.

Així, és possible que, entenent el lleure educatiu des d'una perspectiva integral, com es fa en aquest informe, pràcticament tots els infants i adolescents, sobretot si estan escolaritzats, participin en aquest àmbit, en un sentit o un altre, bé perquè fan activitats extraescolars, activitats complementàries o colònies escolars, bé perquè fan ús del servei de menjador escolar o bé perquè participen en alguna activitat d'estiu.

En aquest sentit, la concepció d'universalització del lleure que es defensa en aquest informe és la que va lligada als principis d'equitat, inclusió i no segregació. Aquesta universalització requereix que tots els infants i adolescents tinguin les mateixes oportunitats d'accés, d'acord amb les necessitats que presentin, i que no hi hagi diferències socials a l'hora de participar-hi, específicament quan aquestes diferències poden derivar en una situació de desavantatge educatiu.

Cal tenir present, i aquí rau la importància de la universalització, que les activitats de lleure ofereixen oportunitats educatives i de socialització positives per al desenvolupament personal i social dels infants i els adolescents, i especialment d'aquells que parteixen d'unes condicions d'educabilitat més desfavorables.

Aquests efectes positius en el desenvolupament personal i social dels infants i els adolescents, però, tindran lloc sempre que puguin accedir al lleure sense barreres i sense haver d'activar processos de segregació educativa.

■ Balanç de la darrera dècada: no hi ha hagut un salt qualitatiu significatiu

L'any 2014, el Síndic de Greuges va presentar l'*Informe sobre el dret al lleure educatiu i a les sortides i colònies escolars*, en què, malgrat la importància creixent de l'àmbit del lleure educatiu, ja es destacaven les mancances normatives i de polítiques públiques consistents de suport al sector, a més de l'existència de desigualtats d'accés i la falta d'ajuts socials per combatre-les.

Una dècada més tard, **Catalunya encara no té una política consistent de promoció del lleure educatiu, tot i que l'Acord GOV/48/2024, de 27 de febrer, pel qual s'aprova elaborar l'Estratègia de reconeixement del lleure educatiu a Catalunya, suposa un avenç en aquest sentit.**

■ En el període 2014-2024, s'han produït alguns avenços destacables, tot i que tenen un caràcter sectorial i limitacions quant a la cobertura:

- ▶ Arran de l'aprovació de l'informe, l'any 2014 es va crear una línia de subvenció per a les entitats d'educació en el lleure destinada a finançar els seus programes de beques i ajuts per a infants i joves en situació de vulnerabilitat, amb un pressupost de 0,5 milions d'euros, que posteriorment ha anat augmentant fins als 1,8 milions d'euros.
- ▶ Ha augmentat lleugerament la inversió que es feia en altres línies de subvenció, com ara el finançament de les subvencions de suport a les entitats d'educació en el lleure.
- ▶ S'han creat i consolidat alguns ajuts sectorials, com ara les motxilles escolars, que cobreixen activitats complementàries o colònies escolars.
- ▶ S'ha ampliat la cobertura d'alguns plans i serveis vinculats amb l'àmbit del lleure, com ara el desplegament dels plans educatius d'entorn i dels serveis d'intervenció socioeducativa, entre d'altres.

■ Les recomanacions formulades a l'informe de 2014, relacionades fonamentalment amb el desplegament normatiu del dret dels infants a l'accés a les activitats de lleure educatiu en general, la creació d'ajuts econòmics per als infants socialment desfavorits per fomentar l'accés, l'elaboració de plans locals de dinamització del lleure educatiu i el reconeixement i la promoció dels agents de lleure educatiu i la tasca duta a terme pel personal educador, continuen sent vigents avui dia.

■ A criteri d'aquesta institució, el fet més destacable de la darrera dècada és que **l'any 2024 el Govern de la Generalitat de Catalunya va aprovar l'Acord GOV/48/2024, de 27 de febrer**, que obre la porta a definir una política consistent en aquest àmbit per promoure la universalització del lleure.

■ Algunes limitacions al desplegament d'una política consistent

Límits de la universalització del lleure

■ **L'escolta dels infants i els adolescents és rellevant a l'hora d'abordar el repte de la universalització de l'accés al lleure.** Els infants i els adolescents demanen més temps lliure i més capacitat per decidir què volen fer durant aquest temps: escollir les activitats extraescolars que faran, fer altres activitats no organitzades o descansar. Cal tenir present que el dret al lleure està relacionat íntimament amb el dret al descans i que la participació en el lleure educatiu també pot causar malestar subjectiu, sobretot quan hi ha infants sobreocupats amb aquestes activitats en el seu temps lliure.

■ **Les polítiques de promoció del lleure educatiu han d'anar lligades a les polítiques que han de fer possible el dret al joc dels infants i els adolescents des d'una perspectiva més global.** La participació en les activitats de lleure educatiu conviu amb altres manifestacions i formes d'exercir el dret al lleure, que estan guanyant pes, especialment l'entorn digital. Durant els dies lectius (excloses les hores de dormir), els infants i els adolescents dediquen de mitjana el 4,6 % del temps a activitats extraescolars esportives i no esportives, el 7,8 % a veure la televisió i el 6,2 % a jugar a videojocs o a l'ordinador. **El temps que dediquen a aquests usos sedentaris és superior al que dediquen globalment a les activitats extraescolars i guanya pes en els hàbits dels infants i els adolescents.**

■ **El desplegament d'una política de lleure educatiu no ha de tendir a substituir la funció que fan les famílies en l'atenció educativa i la cura dels seus fills i filles.** El temps en família és fonamental per al desenvolupament dels infants i els adolescents. A Catalunya, però, les jornades laborals són extensives i les llicències parentals no acostumen a ser retribuïdes, cosa que obliga les famílies a recórrer a serveis d'atenció a la primera infància i a serveis de lleure. Catalunya té, a més, dèficits d'inversió de polítiques de suport a les famílies. **L'any 2023, només el 2,7 % del pressupost del Departament de Drets Socials i Inclusió destinat a infància cobria les despeses de les polítiques de suport a les famílies.** De fet, les polítiques de promoció del lleure han d'anar acompanyades de polítiques de racionalització del temps i de suport a les famílies.

Baixa inversió en polítiques de lleure educatiu

- **La inversió corrent global de les diverses administracions públiques gira al voltant dels 300 milions d'euros anuals, tenint present també la inversió en ajuts de menjador escolar, que és de 217,5 euros per infant.** Si no es compten els ajuts de menjador escolar, aquesta inversió es redueix a la meitat.
- **Les polítiques de joventut, que incorporen les polítiques de promoció d'educació en el lleure de la Generalitat de Catalunya, concentren el 0,33 % de la inversió en polítiques d'infància de la Generalitat, 18,3 euros per infant.**
- Per posar en contrast aquests nivells d'inversió, el Departament d'Educació destina 7.203,2 milions d'euros al sistema escolar, **5.223,4 euros per infant.**
- D'acord amb l'Enquesta de polítiques locals de lleure (2024), promoguda pel Síndic de Greuges, **els ajuntaments de municipis de més de 3.000 habitants fan una despesa de prop de 49,2 milions d'euros al lleure educatiu per a subvencions i ajuts en l'àmbit del lleure, que correspon a una despesa unitària per infant de 38,0 euros.**
- **La inversió de la Generalitat de Catalunya en matèria subvencional per al foment del lleure educatiu ha augmentat l'any 2024 en un 66,0 % respecte a l'any anterior, fins als 8,8 milions d'euros.**
- La resta de finançament té a veure amb les subvencions a l'esport federat i escolar per part de la Secretaria General de l'Esport (41,4 milions d'euros), la inversió en serveis d'intervenció socioeducativa del Departament de Drets Socials i Inclusió (26,1 milions), el finançament dels plans educatius d'entorn (12,2 milions) i dels ajuts de menjador (146 milions) del Departament d'Educació o el cost de les escoles municipals de música dels ajuntaments (43,5 milions), a més d'altres serveis.

Dèficits de desplegament normatiu

■ **Falta un marc regulador del lleure educatiu que determini què s'entén com a tal i que doni cobertura a les polítiques públiques que cal desplegar en aquest àmbit.**

■ **El dret al lleure no s'ha desplegat legalment, malgrat les competències exclusives en aquesta matèria de la Generalitat de Catalunya (article 134 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC)).** Hi ha diversos drets que tenen plenament regulades les garanties d'accés i de qualitat en l'atenció dels infants, com el dret a l'educació, però el dret al lleure no disposa d'un sistema de garanties prou sòlid. **En el cas del dret al lleure, s'han regulat parcialment les condicions de qualitat en la prestació de determinades activitats i serveis, però les condicions d'accessibilitat pràcticament no han estat reglamentades.**

■ Malgrat que el Síndic de Greuges ho va denunciar l'any 2014, les iniciatives legislatives o reglamentàries desplegades al llarg de la darrera dècada no han resolt del tot aquest dèficit de desplegament normatiu. Algunes d'aquestes iniciatives són el Decret 267/2016, de 5 de juliol, de les activitats d'educació en el lleure en les quals participen menors de divuit anys; el Decret 354/2021, de 14 de setembre, de les escoles que imparteixen ensenyaments no reglats de música i dansa; el Decret 16/2022, d'1 de febrer, d'instal·lacions juvenils i de modificació del Reglament de campaments juvenils, i la Llei 11/2023, de 27 de desembre, de foment de l'associacionisme.

■ En relació amb les condicions d'accessibilitat, la legislació estableix, amb caràcter general, el principi d'igualtat i el deure de promoure la participació dels infants i els adolescents i ajuts per facilitar-la, però no se n'ha fet cap desplegament reglamentari, de manera que no hi ha una garantia efectiva per assegurar o promoure l'accés al lleure educatiu de tots els infants i adolescents que ho desitgin ni l'accés en condicions d'equitat a l'oferta. Així, **romanen sense regulació les condicions d'accessibilitat al conjunt d'activitats extraescolars que es duen a terme als centres públics i concertats o fora d'aquests centres durant el curs escolar. Tampoc no estan regulades aquestes condicions d'accessibilitat en el cas de les activitats que es duen a terme durant les vacances escolars.**

■ **No està regulat el procés d'admissió a les ofertes de lleure educatiu sufragades amb fons públics, com ara les escoles bressol municipals, els casals d'estiu i els camps de treball, la qual cosa dificulta garantir l'equitat en l'accés.**

■ A diferència del que passa amb les condicions d'accessibilitat, la normativa regula les condicions de qualitat de bona part de les activitats de lleure educatiu, sobretot mitjançant el Decret 267/2016, de 5 de juliol, que regula fonamentalment les activitats educatives de vacances escolars o amb pernoctació, i altra normativa. **Malgrat això, es continuen sense regular les activitats de lleure educatiu que es duen a terme durant el curs escolar, fora dels períodes de vacances escolars i sense pernoctació. Les activitats extraescolars durant el curs que tenen lloc als centres escolars o les activitats artístiques, culturals o lúdiques que organitzen entitats queden excloses d'aquest decret.**

Governança i reconeixement del lleure

■ El lleure educatiu ha tingut un paper subsidiari o compensatori de la resta de pilars de l'educació, la qual cosa no ha contribuït al disseny de polítiques en aquest àmbit. La no formalitat de l'àmbit del lleure educatiu contribueix a fer que socialment no se li reconegui el caràcter educatiu.

■ **Malgrat que la Generalitat de Catalunya en té la competència exclusiva, no disposa d'una administració de referència per estructurar i impulsar una política pública que inclogui tota l'oferta.** Les polítiques de lleure educatiu estan disseminades per diverses unitats administratives i departaments (principalment, els departament de Drets Socials i Inclusió, d'Esports i d'Educació i Formació Professional).

■ Tot i que el Síndic de Greuges va recomanar l'any 2014 l'elaboració de plans locals, en especial en municipis socialment desfavorits, **encara hi ha un 66,1 % dels ajuntaments de 3.000 habitants o més que manifesten que no disposen d'un pla local de dinamització del lleure educatiu per al conjunt del municipi. Amb tot, els municipis amb una composició social menys afavorida tendeixen a disposar més de plans locals d'aquest tipus.**

■ Falta vertebració en l'àmbit del lleure educatiu, i d'aquest àmbit amb el de l'educació formal. **Les associacions de famílies o de mares i pares d'alumnes (AFA/AMPA), que són un agent educatiu clau en la provisió d'oferta de lleure educatiu, sovint actuen de manera aïllada i sense aliances externes.** Les entitats dedicades a l'educació en el lleure també tenen, sovint, dificultats per coordinar-se amb la resta d'agents educatius. Per exemple, no sempre formen part dels plans educatius d'entorn ni participen en els consells educatius locals. **A més, hi ha dèficits de coordinació entre els centres escolars i els agents de lleure educatiu, particularment en territoris que no disposen de plans educatius d'entorn ni de les seves estructures de coordinació.**

■ **El 27,7 % dels ajuntaments dels municipis de 3.000 habitants o més no desenvolupen estructures per coordinar els agents educatius del municipi.**

■ L'Estratègia de reconeixement del lleure educatiu a Catalunya ha previst la creació d'òrgans en els quals participin les entitats de lleure que poden ajudar a vertebrar el sector.

■ **Cal garantir el compromís de les direccions dels centres, de la Inspecció d'Educació i dels ajuntaments en la defensa dels drets dels infants i els adolescents en les activitats extraescolars organitzades per les AFA/AMPA i altres entitats de lleure educatiu.**

■ **Les entitats de lleure educatiu manifesten la dificultat de garantir la disponibilitat de personal educador prou format per dur a terme les activitats. Les dades sobre les activitats educatives notificades a la Direcció General de Joventut constaten que una tercera part del personal educador del lleure no té titulació (el 66,4 % el 2023), amb una proporció que s'ha mantingut estable al llarg de la darrera dècada.** En el cas de les activitats amb personal remunerat, les condicions laborals, sovint amb jornades curtes o amb baixa remuneració, que no afavoreixen el desenvolupament d'una carrera professional, promouen una elevada

rotació laboral i fan que sovint aquesta dedicació acabi sent una activitat secundària o complementària.

■ S'ha de fomentar la implicació dels joves en l'oferta de lleure educatiu de base associativa, per exemple mitjançant el reconeixement acadèmic i professional de les competències de les persones que duen a terme aquestes activitats, previst en la Llei 11/2023, de 27 de desembre.

Suport a les entitats de lleure educatiu

■ L'elevada burocràcia en la tramitació dels permisos dificulta l'organització de les colònies i els campaments a les entitats de lleure de base voluntària. La Llei 11/2023, de 27 de desembre, aposta per la simplificació administrativa dels processos.

■ Les entitats d'educació en el lleure també manifesten dificultats a l'hora de disposar de locals i d'utilitzar equipaments per fer les activitats, i lamenten la infrautilització de les instal·lacions escolars. **Un 26,6 % dels ajuntaments de municipis de 3.000 habitants o més no obren els equipaments escolars a les entitats de lleure educatiu, i un 9,1 % no els cedeixen locals.**

■ Al llarg de la darrera dècada, ha augmentat la provisió d'equipaments culturals i esportius, especialment d'instal·lacions esportives, tot i que cal millorar l'ús que en fan les entitats de lleure educatiu. **Pràcticament tots els municipis de 3.000 habitants o més disposen d'equipaments culturals (centres cívics, biblioteques, etc.) i equipaments esportius (poliesportius, piscines, etc.) de titularitat municipal amb activitats educatives per als infants i els adolescents.** En total, hi ha més de 50.000 equipaments esportius censats, amb un augment de més de 10.000 en només una dècada.

■ **Les entitats de lleure educatiu que organitzen activitats que van més enllà de l'esport reclamen poder accedir a aquests equipaments municipals o fer-ne ús amb més facilitat, en termes d'horaris, costos i disponibilitat d'espais.**

Política lingüística en l'àmbit de la promoció del lleure educatiu

■ La defensa dels drets lingüístics de la població a Catalunya implica fonamentalment garantir un bon coneixement de les llengües oficials i promoure'n l'ús. La llengua catalana es troba en una situació de retrocés en el nivell de competència i també en el nivell d'ús social. **Promoure l'ús de la llengua catalana en l'àmbit del lleure ajuda a reduir desigualtats educatives en l'aprenentatge de les llengües oficials i a reforçar-ne la normalització en l'ús social.**

■ L'escola és l'únic àmbit social en què l'ús del català és preponderant, encara que amb diferències notables entre els usos a l'aula i fora de l'aula. De fet, al pati i al menjador escolar, l'ús de la llengua catalana és minoritari, especialment a secundària. Fora de l'àmbit escolar, l'ús social del català està clarament minoritzat, especialment en l'àmbit de les xarxes socials i del consum digital i audiovisual. En els diferents espais d'activitats de lleure, el fet que siguin activitats que en molts casos s'enquadren en entorns més formals, més institucionalitzats, implica un pes molt més significatiu del català. La presència del català és majoritària en les activitats artístiques, però és minoritària en l'oferta d'activitats esportives. És important, doncs, la llengua d'ús del professorat i del personal educador en les seves interaccions amb els infants i adolescents per comprendre el grau d'ús social que se'n fa.

■ Cobertura del lleure educatiu

■ **El 34,5 % dels infants de tres a catorze anys, prop de 320.000, no participen en activitats extraescolars esportives durant el curs escolar, i el 58,1 %, gairebé 550.000, no participen en activitats extraescolars no esportives.**

■ Al llarg de la darrera dècada, els nivells de participació en les activitats extraescolars s'han mantingut relativament estables, amb fluctuacions derivades sobretot del fort condicionament de l'àmbit del lleure pel cicle econòmic, que es deixa notar en la reducció de l'accés en períodes de crisi. **La pandèmia, per exemple, va provocar una baixada de la participació, que s'ha anat recuperant en el període 2021-2023, en el qual la participació en les activitats extraescolars esportives ha augmentat onze punts percentuals, i la participació en les activitats extraescolars no esportives, set.**

■ Hi ha un augment de la participació en les activitats d'esport federat, i les activitats esportives són les que presenten nivells de participació més elevats. **L'any 2023, el 22,3 % dels infants i els adolescents menors de setze anys estaven federats, quatre punts percentuals més que l'any 2012, quan aquesta proporció era del 18,2 %.** No és clar, en canvi, que l'esport escolar hagi experimentat una tendència a l'alça.

■ En les activitats notificades a la Direcció General de Joventut, l'any 2023 també hi va haver un creixement de prop de 20.000 participants respecte a l'any anterior. **El setembre de 2024, havia augmentat la participació en gairebé 40.000 infants i adolescents respecte al setembre de 2023. Més de la meitat dels infants i els adolescents, com a mínim, no participen en activitats d'educació en el lleure durant les vacances, tot i que la participació en activitats de vacances tendeix a créixer.** En total, hi ha 46,4 participants per cada 100 infants de més de tres anys en les activitats notificades a la Direcció General de Joventut. De fet, **si prenem com a referència les dades per setmanes, en què la repetició de participants és residual, durant el mes de juliol la participació és inferior al 20 % dels infants i els adolescents.** Això significa que, cada setmana de juliol, més del 80 % dels infants i els adolescents no participen en les activitats de lleure d'estiu.

■ **El 4,3 % dels infants de quatre a disset anys estan escolaritzats en escoles de música (49.129), i el 0,5 %, en escoles de dansa (6.264).** La participació en les escoles de música també està tendint a créixer. El curs 2023/2024, les escoles de música tenien 66.654 alumnes, dels quals el 73,7 % eren infants menors de divuit anys, i les escoles de dansa, 8.888 més, el 78,3 % dels quals eren menors de divuit anys. Deu anys enrere, el curs 2013/2014, el nombre d'alumnes era de 54.008 a les escoles de música i de 9.161 a les escoles de dansa.

■ La participació dels infants i els adolescents en les activitats d'educació en el lleure de base associativa sembla que tendeix a reduir-se. **L'any 2023, el 28,8 % (3.307) de les activitats notificades a la Direcció General de Joventut van ser organitzades per entitats que formen part dels moviments i les federacions d'associacionisme educatiu. En aquestes activitats hi van participar més de 120.000 infants i adolescents, lleugerament per sota de la xifra que hi havia just abans de la pandèmia (126.562).**

■ Es consolida el teixit associatiu, determinant per a la promoció del lleure educatiu entre els infants i els adolescents. **S'ha incrementat lleugerament el nombre d'entitats juvenils i d'entitats i clubs esportius.** Tot i això, han tendit a disminuir molt lleugerament les entitats d'esplai, malgrat que s'han mantingut estables les d'escoltisme, i han augmentat mínimament els casals de joves, les entitats culturals o artístiques o les de caràcter polític en un sentit ampli.

■ Segregació educativa en el lleure: les barreres

01. Efecte de les quotes

■ Dels quatre pilars per garantir l'educació integral dels infants (família, escola, lleure i àmbit digital), el lleure és l'únic que no és d'accés universal i gratuït. Això fa que sigui un dels àmbits educatius més afectats per les desigualtats socials en l'accés.

■ **Prop del 45 % dels infants i els adolescents de famílies amb menys capital econòmic i educatiu no participen en activitats esportives (proporció que en el cas dels infants i els adolescents socialment més afavorits es redueix al 20 %), i gairebé el 70 % dels infants i els adolescents socialment desfavorits no participen en activitats no esportives (prop del 45 % en el cas dels infants i els adolescents més afavorits).**

■ Les diferències són més grans en el cas de les activitats extraescolars no esportives. En les activitats esportives, per efecte d'uns nivells de participació més elevats, les desigualtats són menys pronunciades.

■ **Les desigualtats socials en l'accés a les activitats de lleure fan que els infants i els adolescents socialment menys afavorits dediquin més temps a activitats sedentàries i menys estructurades.** El consum diari de dues hores o més de pantalles és més elevat en el cas dels infants de tres a catorze anys de famílies amb menys capital socioeconòmic (50 %) que en el cas dels infants socialment més afavorits (33 %).

■ **Malgrat que la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (LEC), preveu l'equitat en l'accés dels infants al lleure, actualment no hi ha un sistema general d'ajuts que faci complir aquesta provisió.** En tot cas, fins ara, les polítiques d'accessibilitat econòmica en aquest àmbit han tingut un caràcter eminentment sectorial i local.

■ **Els ajuts que atorga el Departament de Drets Socials i Inclusió són de baixa intensitat i cobertura, tot i l'increment del darrer any.** L'any 2024, les subvencions per afavorir la participació en igualtat de condicions en les activitats d'educació en el lleure han sigut d'1,8 milions d'euros, el doble que l'any 2023. **Si es manté aquest import per beneficiari, l'increment de la inversió de l'any 2024 fa preveure una cobertura del 6,6 % dels infants i els adolescents en situació de pobresa i del 16,0 % dels infants i els adolescents en situació de pobresa severa.**

■ Aquests ajuts, que han anat augmentant en els darrers anys, només cobreixen les beques concedides a infants i adolescents en situació de vulnerabilitat social que participen en activitats organitzades per les entitats d'educació en el lleure (esplais, caus, etc.), no pas en les activitats extraescolars organitzades als centres escolars o per les entitats esportives, per exemple.

■ **Més del 80 % dels ajuntaments de municipis de 3.000 habitants o més que tenen equipaments i serveis que organitzen activitats de lleure educatiu adreçades a infants i adolescents disposen de mesures d'accessibilitat econòmica.** El 21,7 % dels municipis que tenen escola de música no disposen de polítiques de gratuïtat, beques, tarifació social o bonificacions, i el 15,7 % dels que tenen casals d'estiu no disposen d'aquestes mesures d'accessibilitat econòmica.

■ La gran majoria d'ajuntaments de municipis de 3.000 habitants o més atorguen subvencions al lleure educatiu, però una tercera part no atorguen ajuts per promoure la participació dels infants i els adolescents socialment vulnerables. **Un 57,7 % no disposen d'ajuts econòmics per a la participació en activitats extraescolars; un 78,5 %, d'ajuts per a la participació en activitats complementàries dels centres escolars; un 40,1 %, d'ajuts per a la participació en activitats de lleure a l'estiu, i un 66,8 %, d'ajuts per a la participació dels infants i els adolescents amb discapacitat en l'oferta de lleure.**

■ **Els nivells de cobertura d'aquests ajuts, a més, generalment no sobrepassen el 5 % dels infants i els adolescents,** xifra que és molt lluny de la proporció de població infantil que se situa per sota del llindar de risc de pobresa. **Els ajuts municipals per a activitats extraescolars, per exemple, cobreixen el 9,4 % dels infants i els adolescents amb risc de pobresa i el 22,7 % dels que es troben en situació de pobresa severa.**

■ No sempre hi ha mesures específiques d'accessibilitat econòmica per a les famílies monoparentals i nombroses a l'oferta de lleure educatiu pel que fa al pagament de les quotes, especialment durant les vacances d'estiu. **Això sí, quan hi ha ajuts, en el càlcul de la renda, en general es té en compte el nombre de membres de les unitats familiars, sigui com a criteri d'elegibilitat o per determinar l'import de l'ajut rebut. Aquest fet discrimina positivament les famílies nombroses, però no s'aplica a les famílies monoparentals.**

■ Les motxilles escolars tenen alguns déficits de cobertura de l'alumnat amb necessitats educatives específiques. Després de tres anys d'implementació, el curs 2024/2025 s'ha cobert l'alumnat d'I3, I4, I5, 1r d'ESO, 2n d'ESO i 3r d'ESO. Els alumnes amb necessitats educatives d'altres nivells educatius encara queden exclosos d'aquests ajuts, tant de centres públics com concertats. En aquest cas, i si estan escolaritzats en centres concertats amb una elevada presència d'alumnat amb necessitats educatives específiques (més del 10 %), poden beneficiar-se del finançament addicional, que només cobreix les activitats complementàries. **En el cas dels centres concertats, aquests ajuts cobreixen les activitats complementàries, els llibres de text i el material escolar i les activitats curriculars, però en queden excloses, entre d'altres, les colònies escolars.** En canvi, als centres públics, les colònies sí que queden cobertes.

02. Efecte de l'escola

■ Els centres que disposen d'una oferta d'activitats extraescolars més àmplia ofereixen més oportunitats de lleure a l'alumnat. La composició social dels centres condiciona l'oferta d'activitats extraescolars que tenen disponible. **Els centres de molt alta complexitat acostumen a oferir menys activitats que els de baixa complexitat, en part perquè són de dimensions més reduïdes i hi ha menys alumnat escolaritzat, però també perquè aquest alumnat tendeix menys a participar en l'oferta existent.** En el cas dels centres concertats, per exemple, els centres de molt alta complexitat tenen de mitjana 4,7 activitats i els de baixa complexitat en tenen 15,0. D'aquesta manera, la segregació escolar genera desigualtats en la participació en el lleure educatiu.

■ **Una oferta extraescolar desigual pot ser un factor de segregació escolar en la tria de centre.** El fet que hi hagi centres amb projectes educatius que tenen una programació d'activitats extraescolars poc o gens diversificada pot desincentivar la demanda en el procés d'admissió.

■ Els costos d'escolarització generals del centre, i en part els costos de participació en les activitats extraescolars, també poden ser factors que condicionin la tria de centre. El preu mitjà de les activitats extraescolars dels centres amb baixa complexitat (48,1 euros) és més del doble que el preu mitjà de les activitats extraescolars als centres amb molt alta complexitat (18,9 euros).

■ En el sector públic, la feblesa de determinades AFA/AMPA, molt relacionada amb la composició social del centre, condiciona la seva capacitat per organitzar activitats educatives i afavoreix que hi hagi diferències importants entre centres escolars pel que fa al nivell de dinamització educativa. En els **centres amb una composició social més afavorida, les famílies acostumen a participar més en l'AFA/AMPA, i també paguen quotes més elevades.**

■ Pel que fa a les quotes, **la composició social del centre condiciona la quota que les famílies abonen en concepte d'AFA/AMPA, especialment en el sector públic. Els centres públics amb baixa complexitat tenen quotes d'AFA/AMPA (50,3 euros) que tripliquen les dels centres amb molt alta complexitat (17,6 euros).**

■ **La segregació escolar afecta negativament les sortides i colònies escolars dels centres amb una composició social desfavorida.** Mentre que hi ha escoles públiques i concertades on els alumnes fan viatges a l'estranger o estades d'esquí, per exemple, n'hi ha d'altres que ni tan sols fan colònies, perquè una part significativa de les famílies no pot sufragar-ne el cost.

■ **Hi ha centres amb una composició social desfavorida que han suprimit (o reduït) les sortides i colònies escolars, i també hi ha alumnes amb dificultats econòmiques de centres sense aquesta composició social que no hi participen.** A criteri del Síndic de Greuges, això, encara que tingui l'aval de la direcció i del consell escolar d'acord amb l'autonomia

organitzativa de què disposa el centre, **contrasta amb els principis que han d'orientar la definició de tot projecte educatiu de centre, que limiten l'exercici de l'autonomia dels centres: l'equitat i l'aprofitament educatiu.**

■ El cost de les sortides i de les colònies escolars pot ser un factor de segregació educativa a l'hora de garantir que l'alumnat del centre hi participi. **Els centres concertats tenen, en general, quotes mitjanes més elevades que els centres públics en concepte de sortides i colònies escolars (123,9 euros en el sector públic i 204,1 euros en el sector concertat), i els centres públics i concertats de baixa complexitat, amb una composició social més afavorida, tenen quotes més elevades (178,8 euros en el cas del sector públic) que els centres públics i concertats de molt alta complexitat (56,3 euros).**

■ Els ajuts de menjador escolar són els que tenen més bona cobertura en l'àmbit de la infància. El nombre d'ajuts concedits, 166.864 el curs 2022/2023, supera el nombre d'alumnes que es troben en situació de pobresa severa. Tot i això, val a dir que les beques de menjador cobreixen el 56,7 % de l'alumnat amb risc de pobresa potencialment beneficiari, generalment perquè hi ha molts instituts que no disposen de servei per efecte de la jornada compactada. **El 86,7 % dels instituts tenen jornada compactada i, d'aquests, només el 9,8 % tenen servei de menjador escolar.**

■ Generalment, els alumnes escolaritzats en centres amb jornada compactada no poden accedir als serveis de menjador escolar, ni tampoc a beques de menjador en el cas d'alumnat socialment desfavorit. A més, els instituts amb jornada compactada tenen una baixa participació en les activitats educatives de tarda.

■ La forta associació que hi ha entre la composició social i el cost d'accés al lleure educatiu també es fa patent en l'accés al servei de menjador escolar, especialment en el cas del sector concertat. **El cost del menú diari a primària en un centre públic s'estima en 6,6 euros de mitjana, mentre que en els centres concertats el cost és de 9 euros.** Com més afavorida és la composició social del centre, més elevat és el cost del servei de menjador escolar (a infantil i primària, per exemple, és de 8,1 euros diaris en centres concertats amb molt alta complexitat i de 9,8 euros en centres concertats amb baixa complexitat). Això fa que l'alumnat socialment desfavorit que està escolaritzat en centres concertats socialment afavorits tendeixi a tenir més dificultats per accedir al servei, atès que el cost és més elevat.

■ **El preu del servei de menjador escolar als centres concertats acostuma a sobrepassar amb escreix el preu màxim establert per als centres públics, cosa que incrementa el cost d'escolarització en aquests centres i suposa un factor de reproducció de la segregació escolar.** Mentre que en el sector públic l'import que una família socialment desfavorida pot percebre si és beneficiària del 100 % d'una beca de menjador coincideix amb el preu màxim establert, en el cas dels centres concertats això no és així. Hi ha famílies beneficiàries d'ajuts que no poden accedir al servei de menjador escolar (i beneficiar-se de l'ajut) per la impossibilitat d'assumir el cost addicional del servei als centres concertats.

■ La desafecció escolar i la desigualtat en els resultats educatius, més prevalents entre l'alumnat vulnerable, dificulten la participació en les activitats que s'organitzen fora de l'horari lectiu. **L'absentisme i l'abandonament escolar prematur, que són més prevalents en l'alumnat socialment desfavorit, dificulten que aquests infants i adolescents participin en les activitats extraescolars dels centres educatius.** Així, per exemple, la proporció de població jove amb nacionalitat de fora dels països de la Unió Europea que abandona prematurament el sistema educatiu sense haver superat ensenyaments secundaris postobligatoris és tres vegades superior (38,2 %) a la de la població jove de nacionalitat espanyola (13,0 %).

03. Efecte de l'oferta: especialització i tipus d'activitat

■ **Els serveis d'intervenció socioeducativa suposen una garantia d'atenció educativa dels infants en situació de risc en el temps de lleure, però sovint són un recurs d'atenció diferenciada,** no només pel que fa al tipus d'intervenció, sinó també pel que fa al perfil d'infants i adolescents atesos.

■ La creació dels serveis d'intervenció socioeducativa l'any 2016 va comportar un canvi del model de centre obert vigent fins aleshores i se'n va ampliar la cobertura més enllà de la franja d'edat de tres a quinze anys. El desplegament d'aquest model ha propiciat un creixement sostingut del nombre d'infants atesos, amb el parèntesi de la pandèmia, i un augment de la inversió feta en aquests serveis.

■ Com succeeix amb l'oferta de lleure en conjunt, els serveis d'intervenció socioeducativa també tenen més dificultats per arribar als infants menors de quatre anys i als adolescents. Aquests serveis atenen 21.543 infants, el 72,9 % dels quals són atesos pel servei d'atenció diürna per a infants de quatre a quinze anys. La taxa d'infants i adolescents atesos és del 15,6 ‰. Per edats, però, els infants de zero a tres anys i els adolescents de setze i disset anys són els que utilitzen menys aquests serveis. **S'hi atenen 7,0 infants de zero a tres anys i 12,1 adolescents per cada 1.000 habitants d'aquesta franja d'edat, mentre que la xifra augmenta a 16,3 en el cas dels infants de quatre a quinze anys.**

■ **Els serveis d'intervenció socioeducativa, que són clau per prevenir les situacions de vulnerabilitat, només atenen el 13,2 % dels infants i els adolescents en situació de pobresa severa i el 67,1 % dels infants i els adolescents en situació de risc, que són 35.500.**

■ La majoria de comarques i de municipis de més de 20.000 habitants disposen de serveis d'intervenció socioeducativa estables. La implantació d'aquests serveis als municipis de menys de 20.000 habitants és menor. **Dels 68 municipis catalans de més de 20.000 habitants, n'hi ha 45 en els quals els serveis educatius no cobreixen totes les franges d'edat.**

■ Hi ha activitats que estan socialment connotades. El tipus d'activitat que s'ofereix pot reforçar o desincentivar la participació de determinats grups socials quan en l'imaginari col·lectiu aquesta participació està fortament associada a unes categories socials determinades. Així, per exemple, hi ha activitats de lleure educatiu més associades als usos de lleure o als referents culturals socialment més distingits, mentre que altres activitats poden ser més inclusives de la diversitat social. També hi ha activitats clarament marcades pel gènere, més masculinitzades o més feminitzades.

■ En l'àmbit de l'esport federat, hi ha criteris d'accés a la pràctica esportiva d'infants i adolescents que poden ser selectius o excloents. Per exemple, a vegades, el criteri de l'edat en la participació dels infants amb discapacitat en activitats esportives federades s'aplica de manera inflexible, cosa que dificulta que l'infant en prengui part. El Síndic de Greuges ha rebut queixes perquè no s'ha deixat participar infants i adolescents amb discapacitat en activitats esportives federades en equips d'edat inferior a la seva, per poder continuar practicant l'esport amb els companys amb els quals se socialitzen, generalment a l'escola, i en una categoria més adequada a les seves habilitats esportives. També ha rebut queixes d'infants i adolescents amb alguna discapacitat que han estat convidats a vincular-se a clubs que ofereixen esport adaptat. **La manca d'una regulació que garanteixi una pràctica inclusiva de l'esport fa que actualment, en molts casos, la pràctica de l'esport per part d'infants i adolescents amb discapacitat o dificultats/trastorns del desenvolupament sigui segregada i que no puguin jugar en els mateixos equips que els altres infants i adolescents de la seva edat.**

■ A criteri del Síndic de Greuges, el dret de retenció dels esportistes més enllà del final de temporada que recullen alguns reglaments de les federacions pot implicar una vulneració dels drets en el cas dels infants, perquè limita les possibilitats de practicar aquest esport en un altre club que respongui més a les seves necessitats (de proximitat, de relacions amb l'equip, de nivell competitiu, etc.). A vegades, hi ha clubs que demanen una compensació econòmica no menor com a requisit per alliberar una fitxa federativa i permetre a un infant entrar a formar part d'un altre club. En positiu, cal destacar que la nova Llei de l'esport i l'activitat física de Catalunya, que està en tramitació al Parlament de Catalunya, preveu una millora de la regulació dels drets dels infants, també pel que fa a la retenció dels esportistes per part dels clubs.

■ Cal protegir el dret dels infants i els adolescents a no ser apartats de la pràctica esportiva per criteris d'excel·lència o competitivitat a les escoles esportives o d'iniciació esportiva. Els infants i els adolescents que estan en edat de pertànyer a les escoles esportives formen part d'un procés educatiu i formatiu i tenen una sèrie de drets relacionats amb el seu moment vital reconeguts per la normativa que s'han de tenir presents. Tot i que l'ordenament permet establir diferències entre els participants en funció de les seves condicions físiques, tècniques o esportives, a vegades l'exclusió d'un equip pot privar determinats infants de l'oportunitat de practicar aquell esport: és el cas, per exemple, d'infants que viuen en municipis on hi ha un únic club de futbol i no tenen altres clubs propers geogràficament, o d'infants d'edats en què, per raons tècniques, no hi ha clubs propers que els vulguin fitxar.

04. Efecte del barri o el municipi: les desigualtats territorials

■ Un dels factors més determinants per comprendre les dinàmiques de segregació educativa en general, no només en l'àmbit escolar, té a veure amb la segregació residencial. La proximitat és un dels factors principals que les famílies tenen en compte a l'hora de triar activitats extraescolars, de manera que, en un grau o un altre, la composició del barri o municipi de residència tendeix a reproduir-se en la composició de les activitats educatives que s'organitzen fora de l'horari escolar.

■ Els infants i els adolescents socialment afavorits tenen més mobilitat geogràfica i més capacitat de trencar l'associació entre segregació residencial i segregació educativa.

■ Hi ha territoris socialment desfavorits que tenen poc dinamisme associatiu i poca activitat educativa organitzada per entitats de base voluntària. La segregació residencial fa que viure en determinats barris o municipis amb una composició social desfavorida generi desavantatges. Les desigualtats territorials que hi ha en la provisió de l'oferta de lleure educatiu fan que els infants i els adolescents que viuen en barris amb baixa provisió tinguin menys oportunitats al seu abast i que, per tant, no es puguin beneficiar tant dels efectes positius que suposa participar en aquestes activitats.

Polítiques locals de lleure educatiu

■ **Les desigualtats territorials en la provisió del lleure es deuen, en part, a les diferències en el desplegament de polítiques locals per part dels ajuntaments.** Els ajuntaments són actors de primer ordre en la promoció del lleure educatiu, ja sigui mitjançant la provisió directa de serveis, les convocatòries d'ajuts per promoure la participació dels infants, les subvencions a les entitats de lleure educatiu o altres mesures de suport en aquest àmbit. **La planificació i la formulació de polítiques locals en aquest àmbit condicionen les oportunitats educatives que els infants i els adolescents tenen a l'abast.**

■ En el cas dels ajuntaments de municipis de 3.000 habitants o més, prop de dues terceres parts tenen escola municipal de música (67,2 %), casals municipals infantils o juvenils amb activitats durant el curs (60,6 %), serveis d'intervenció socioeducativa (65,3 %) o casals municipals d'estiu (71,9 %), i pràcticament la totalitat tenen equipaments culturals o instal·lacions esportives municipals. **Una tercera part dels municipis de 3.000 habitants o més, per tant, no disposen d'escola municipal de música, de casals infantils i juvenils ni de casals municipals d'estiu.**

■ **Només un 6,1 % dels ajuntaments de municipis de 3.000 habitants o més no convoquen subvencions o ajuts adreçats a finançar el lleure educatiu.**

■ **Els ajuntaments tendeixen a donar més suport a les entitats esportives que a les entitats d'educació en el lleure.** De les subvencions adreçades a finançar entitats, el 75,1 % es destinen a les entitats esportives, mentre que la resta es distribueixen a parts iguals, més o menys, entre les entitats d'educació en el lleure i les AFA/AMPA. El 87,6 % dels

ajuntaments manifesten que disposen de subvencions per a entitats esportives, i el 74,8 %, per a AFA/AMPA, però només el 47,8 % en tenen per a entitats d'educació en el lleure. És a dir, que **més de la meitat dels ajuntaments de municipis de 3.000 habitants o més no tenen subvencions per a entitats d'educació en el lleure.**

■ A més del suport econòmic, els ajuntaments també despleguen altres mesures de promoció del lleure educatiu i de suport a les entitats per afavorir l'organització i la realització de les activitats educatives. **La gran majoria d'ajuntaments de municipis de més de 3.000 habitants cedeixen locals a les entitats de lleure (90,9 %) i disposen de sistemes d'informació i difusió de l'oferta de lleure (85,8 %), de mesures de promoció d'activitats de lleure obertes al municipi (85,4 %) i de mesures de suport a les AFA/AMPA (82,1 %) i a les entitats d'educació en el lleure (81,0 %).** També són força majoritaris els ajuntaments que obren els equipaments escolars als infants i els adolescents i a les entitats de lleure (73,4 %) i els que disposen d'estructures de coordinació dels agents educatius (72,3 %).

■ **La grandària del municipi és el factor principal de desigualtat territorial en la provisió de serveis en l'àmbit de la infància.** Mentre que només prop del 30 % dels municipis de menys de 20.000 habitants tenen plans locals de dinamització del lleure educatiu, aquesta xifra s'enfila fins al 54,5 % en el cas dels municipis de 100.000 habitants o més. Aquesta mateixa relació s'observa quan s'analitza la provisió d'ofertes, com ara les escoles municipals de música i els casals infantils i juvenils que duen a terme la seva activitat durant el curs, i també quan s'analitzen les polítiques de subvencions i ajuts al sector o el desplegament d'altres mesures de suport.

■ **Les polítiques locals de lleure tendeixen a compensar o atenuar l'efecte del barri o el municipi pel que fa a la provisió d'oferta.** Els municipis de 3.000 habitants o més disposen més freqüentment de casals municipals d'estiu a mesura que disminueix la renda familiar disponible bruta, augmenta la proporció de població amb dèficit educatiu o s'incrementa el pes del fet migratori. En altres serveis, com ara les escoles de música, el desplegament no queda condicionat per la composició social del municipi, cosa que fa que les desigualtats territorials no augmentin.

■ **Les polítiques de subvenció del lleure educatiu, en canvi, tendeixen a reproduir les desigualtats.** Els municipis amb nivells de renda familiar més elevats i nivells de dèficit formatiu més baixos solen tenir ajuntaments que ofereixen més polítiques de subvenció del lleure educatiu, tant subvencions a entitats d'educació en el lleure com ajuts per promoure la participació dels infants i els adolescents en les activitats de lleure educatiu.

Plans educatius d'entorn

- Durant els darrers anys, particularment d'ençà del curs 2014/2015, el Departament d'Educació i les administracions locals han impulsat la creació de plans educatius d'entorn. El curs 2024/2025 ja hi ha 168 plans distribuïts en 149 municipis.
- Els plans educatius d'entorn tenen dèficits de cobertura al conjunt de centres amb elevada complexitat, tot i que s'han reduït de manera significativa els darrers dos cursos escolars. El curs 2024/2025 hi ha 38 centres amb molt alta complexitat i 106 centres amb alta complexitat que no disposen d'aquest suport.
- Aquesta manca de cobertura en els centres amb elevada complexitat també es produeix a escala territorial. Els plans educatius d'entorn són presents a 149 municipis el curs 2024/2025, el 15,7 % del total de municipis que hi ha a Catalunya. El 40,1 % dels infants i els adolescents viuen en municipis on no hi ha plans educatius d'entorn, ja sigui al barri on viuen o en un altre.
- Els plans educatius d'entorn no sempre incorporen en el treball en xarxa les entitats de lleure educatiu de base associativa i voluntària, especialment les entitats d'educació en el lleure de cap de setmana (esplais i caus).
- Es discriminen positivament els municipis amb centres amb elevada complexitat en el finançament dels plans educatius d'entorn. Tot i que aquest fet és positiu, el finançament per al desplegament de tallers d'estudi assistit o ajuts per a l'educació fora de l'horari lectiu és aparentment nul als municipis que no tenen centres amb elevada complexitat. Això pot fer que l'alumnat vulnerable que s'escolaritza en aquests municipis no tingui accés a aquests serveis.

05. Efecte de l'edat i el gènere

■ **La participació en l'esport està clarament condicionada pel gènere.** El 67,2 % dels nens i nois d'entre tres i catorze anys participen en activitats extraescolars esportives, però només ho fan el 63,7 % de les nenes i noies, quatre punts percentuals menys. En l'esport federat, **el 67,9 % dels infants i els adolescents federats són nois, mentre que el 32,1 % restant són noies.** A l'estiu, en les activitats esportives (casals, campus, rutes, etc.), **també hi ha més nois (59,1 %) que noies (40,9 %).**

■ **La diferenciació per gènere es veu afavorida per la separació de les activitats per a nens i nois, d'una banda, i per a nenes i noies, de l'altra (esport masculí i esport femení), sobretot a partir d'una edat determinada i en l'esport federat, per la dificultat de crear equips femenins.** Alhora, **també es reproduïx en el tipus d'activitats esportives que practiquen, amb esports prototípicament masculins o clarament masculinitzats, i esports prototípicament femenins o clarament feminitzats.** Així, per exemple, encara avui, els nens i els nois tendeixen més a fer futbol (88,6 %), bàsquet (60,7 %), tennis (60,9 %), taekwondo (62,6 %), handbol (62,0 %) o karate (66,6 %), mentre que les nenes i les noies tendeixen més a fer patinatge (64,2 %), voleibol (76,9 %), gimnàstica (90,3 %) o hípica (87,2 %).

■ **Mentre que a les activitats esportives hi ha més nois que noies, a les activitats no esportives hi ha més noies que nois.** En les activitats no esportives el 46,2 % de participants són nenes i noies i el 37,8 % són nens i nois, gairebé deu punts percentuals menys. Si prenem com a referència la participació a les escoles de música, hi ha una presència lleugerament més elevada de nenes i noies (53,7 %) que de nens i nois (46,3 %). **La taxa d'escolarització a aquests ensenyaments és del 4,8 % en el cas de les nenes i les noies i del 3,9 % en el cas dels nens i els nois.**

■ **Els adolescents participen menys en el lleure educatiu, tant en les activitats extraescolars esportives i no esportives com en les activitats de lleure d'estiu.** La manca d'oferta als centres de secundària, la concepció del lleure com un recurs de conciliació que no és necessari en adolescents amb més autonomia, la incidència de l'entorn digital o la preferència per formes més flexibles i curterministes de participació i menys tradicionals i institucionalitzades són alguns dels factors que ho expliquen. **Mentre que l'any 2012 el 28,1 % dels joves d'entre setze i dinou anys destacaven que formaven part d'una associació no lucrativa, en l'actualitat aquesta proporció és del 16,0 %.**

■ **En el cas de l'esport federat, a partir dels tretze anys els adolescents tendeixen progressivament a participar-hi menys.** Mentre que el 42,7 % dels adolescents de dotze i tretze anys estan federats, en els adolescents de setze i disset anys la xifra baixa al 34,2 %.

■ **En el cas de les activitats educatives notificades a la Direcció General de Joventut, la**

ràtio de participants per cada 100 infants i adolescents és especialment elevada entre els tres i els dotze anys, amb xifres superiors als 50 participants per cada 100 infants i adolescents d'aquesta franja d'edat, mentre que decau a partir dels dotze anys, amb una ràtio de 28,3 entre els tretze i els quinze anys i de 12,1 entre els setze i els disset anys. Aquest comportament varia lleugerament en funció del gènere. La presència d'adolescents es redueix a mesura que augmenta l'edat, tant en nois com en noies, però en el cas dels nois aquest abandonament és més accentuat.

■ En el cas de les escoles de música, també es constata aquesta participació condicionada per l'edat. **La taxa d'escolarització manté una tendència creixent des dels quatre anys (3,9 %) fins als vuit (7,4 %) i decau progressivament fins als disset anys (1,4 %).**

■ **Pel que fa als monitors, en l'àmbit de l'educació en el lleure la majoria són dones (70,3 %), mentre que en l'àmbit de l'esport predominen els homes.** En els casals o campus esportius que s'organitzen a l'estiu, per exemple, el 59,7 % dels monitors són homes, en consonància també amb la participació més masculinitzada entre els infants.

■ **Les diferències de gènere en la provisió de monitors i monitores poden dificultar el ple desenvolupament de les garanties de coeducació de l'activitat educativa de lleure, tant pel que fa al treball en relació amb els valors de la coeducació i la igualtat de tracte entre homes i dones com també a l'hora d'afavorir una participació més equilibrada de nens i nenes, nois i noies, en les diverses activitats de lleure educatiu.**

06. Efecte del caràcter poc inclusiu

■ **Els infants i els adolescents amb necessitats educatives especials pateixen desigualtats en l'accés al lleure educatiu.** De vegades, a causa de la manca de suports o de formació del personal educador, no s'admeten els infants i els adolescents amb discapacitat en les activitats o es produeixen situacions d'exclusió o d'expulsió posteriors a l'admissió, per les dificultats d'atendre les necessitats educatives especials.

■ **La manca d'una política sòlida per garantir la provisió de personal de suport en l'àmbit del lleure dificulta enormement la inclusió dels infants i els adolescents amb necessitats educatives especials en igualtat d'oportunitats, si la família no se'n fa càrrec.** Aquesta situació fa que, en algunes ocasions, la família s'hagi de fer càrrec econòmicament de la provisió d'aquest personal, amb un cost molt més elevat per participar en les activitats que la resta d'infants i adolescents.

■ Per respondre a aquesta realitat, l'any 2022 el Departament de Drets Socials i Inclusió va establir per primera vegada una línia específica d'ajuts per a la contractació de monitors de suport que permetessin la participació d'infants i joves amb discapacitat en les activitats d'educació en el lleure, que enguany s'ha duplicat: ha passat de 300.000 a 600.000 euros. **Aquests ajuts van permetre cobrir, l'any 2023, 256 infants i adolescents. Aquesta cobertura és especialment baixa si es té en compte que, a Catalunya, l'any 2023 hi havia 38.027 alumnes amb necessitats educatives especials reconegudes pel sistema educatiu als ensenyaments d'educació infantil de segon cicle, educació primària i educació secundària obligatòria, i 36.743 infants de zero a quinze anys amb reconeixement d'un grau de discapacitat superior al 33 % (7.069 amb un grau superior al 64 %).** En total, doncs, **aquests ajuts cobreixen el 0,7 % dels infants de zero a quinze anys amb un grau de discapacitat superior al 33 % i el 3,6 % dels infants amb un grau de discapacitat superior al 64 %.**

■ La tramitació de la convocatòria de subvencions a entitats de l'àmbit de polítiques socials no sempre afavoreix la inclusió dels infants i els adolescents amb discapacitat. En relació amb la tramitació de la convocatòria, el Síndic de Greuges ha rebut queixes d'entitats que lamenten que la sol·licitud s'hagi de presentar abans de l'activitat però que la resolució arribi mesos després d'haver-la finalitzat. Així, per exemple, per a la subvenció corresponent a activitats dutes a terme l'any 2023, la resolució de l'ajut s'ha notificat l'any 2024.

■ Algunes administracions locals ofereixen ajuts per promoure la participació dels infants i els adolescents amb discapacitat en les activitats de lleure educatiu, especialment durant el període de vacances, amb una inversió global de 3,1 milions d'euros, però la majoria no en tenen. En concret, **el 66,8 % dels ajuntaments no ofereixen subvencions o ajuts amb aquest objectiu.**

■ **L'establiment de reserves per a infants i adolescents amb necessitats específiques de suport educatiu per accedir a l'oferta pot ser discriminatori si no es garanteix l'accés universal o si es limita l'accés d'aquests infants i adolescents a la resta de places disponibles.** En aquests casos, sempre que hi hagi més demanda que oferta i aquests infants i adolescents no tinguin les mateixes probabilitats d'accedir a aquestes activitats que els altres infants i adolescents, el fet de tenir necessitats específiques de suport educatiu pot arribar a suposar una penalització.

■ El Síndic de Greuges també ha tingut constància que, de vegades, els infants i els adolescents amb necessitats específiques de suport educatiu poden accedir a aquestes activitats però amb horaris reduïts, perquè la disponibilitat de personal educador és limitada. Per tant, **els horaris diferenciats per accedir a les activitats en funció de les necessitats específiques de suport educatiu tenen un caràcter discriminatori.**

■ **No s'està garantint prou el dret de l'alumnat amb necessitats educatives especials a participar en colònies, excursions, sortides i viatges de fi de curs, amb el suport que calgui.** El Síndic de Greuges rep queixes de famílies per la negativa dels centres educatius de permetre que els seus fills participin en algunes activitats fora del centre escolar, especialment quan impliquen dormir fora. **De vegades, els centres escolars justifiquen que no s'hagi admès un alumne a les colònies o sortides escolars mitjançant el règim disciplinari o al·legant l'interès de l'infant, sense un informe de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògics (EAP).**

■ **Els nous criteris per assignar hores del personal de suport del servei de monitors als centres escolars preveuen que s'assigni també personal de suport durant l'horari no lectiu.** A les etapes d'infantil i primària dels centres públics i als instituts escola, el 80 % de les hores de vetllador s'han de destinar a la jornada lectiva i el 20 % restant, a l'horari de menjador.

07. Efecte de l'origen sociocultural familiar

■ **Les famílies d'origen immigratori no tenen prou informació sobre l'oferta educativa i sobre el valor del lleure educatiu.** Les dificultats idiomàtiques fan que aquestes famílies tendeixin a tenir menys relació amb el personal dels centres escolars i que estiguin menys informades sobre l'escolaritat dels seus fills i filles i sobre les activitats que es duen a terme als centres.

■ **Les famílies d'alumnat d'origen immigratori participen poc en les AFA/AMPA i en altres espais de socialització compartida a l'escola,** perquè no sempre es treballa de manera específica la seva inclusió. **Les formes de participació no s'adeqüen al context social de moltes famílies d'origen immigratori o que pertanyen a minories ètniques.** La baixa participació de les famílies a les AFA/AMPA provoca, alhora, que la seva connexió amb el projecte educatiu de centre i amb les activitats que s'organitzen i que són obertes a la comunitat escolar sigui també baixa.

■ **Hi ha federacions esportives que incorporen restriccions per a les persones estrangeres sense permís de residència.** Cal promoure la pràctica esportiva dels infants en general, i també dels infants estrangers en situació administrativa no regularitzada.

■ **Hi ha adolescents de nacionalitat estrangera, sovint tutelats per l'Administració perquè són migrants sols, que no poden accedir a les llicències de la Federació Catalana de Futbol, a causa de la normativa de la FIFA.**

■ El fet que disposar de DNI, NIF o NIE sigui un requisit imprescindible per accedir als ajuts de menjador, com passa en algun consell comarcal, limita clarament la possibilitat dels infants amb progenitors en situació administrativa irregular d'optar a aquests ajuts.

08. Efecte del desconeixement de l'oferta i de les dificultats d'accés

- Les desigualtats d'accés a les activitats de lleure educatiu estan relacionades, també, amb la informació i el coneixement de l'oferta de què disposen les famílies. Les socialment desfavorides tenen menys coneixement de l'oferta existent i, consegüentment, tendeixen menys a accedir-hi i a valorar-ne el caràcter educatiu.
- Les famílies amb més capital social i cultural tendeixen a valorar més l'àmbit del lleure com a inversió per garantir el desenvolupament educatiu i la promoció social, i també solen disposar de més informació.
- El personal docent i de suport dels centres escolars no acostuma a assumir un paper de promoció de la participació dels infants i els adolescents en el temps de lleure.
- La majoria d'ajuntaments de 3.000 habitants o més, un 85,8 %, disposen de sistemes d'informació i difusió de l'oferta de lleure, però un 14,2 % no en tenen.
- L'organització del temps extraescolar dels infants i els adolescents per part de les famílies pot ser molt complexa, per la dificultat de garantir l'acompanyament a les activitats, i aquesta complexitat pot ser un obstacle en determinats casos, si la família no pot conciliar les diverses opcions de lleure sol·licitades pels infants. Les famílies socialment menys afavorides tendeixen a valorar més l'oferta de lleure per la facilitat de conciliació de la vida laboral i familiar. A més, si els progenitors treballen, tenen més dificultats de conciliació i de garantir l'acompanyament a les activitats. **Cal tenir en compte les necessitats que tenen les famílies i aconseguir la implicació dels centres escolars a l'hora de fer accessible l'oferta de lleure dels fills i filles d'aquestes famílies.**
- Els sistemes d'accés a les ofertes de lleure educatiu no sempre garanteixen l'equitat en l'accés ni sistemes d'admissió prou transparents i fàcils de gestionar per les famílies. **Els sistemes per ordre d'arribada són poc equitatius, perquè prioritzen l'accés de les famílies que disposen d'una informació més precisa del moment en què s'inicia el termini d'inscripció i que tenen més disponibilitat de temps o de suports per poder presentar una sol·licitud abans que s'exhaureixin les places disponibles.**
- Enguany, la inscripció als camps de treball d'estiu a Catalunya per a joves catalans ha estat gestionada directament per les entitats organitzadores. Aquest canvi en el procés d'assignació de places als camps de treball ha generat queixes de famílies que ho desconeixien i que no han pogut formalitzar la sol·licitud a temps. **La manca d'un sistema d'assignació de places conjunt per a totes les entitats organitzadores ha suposat una pèrdua de qualitat i una complexitat afegida en el procés d'accés dels joves interessats als camps de treball.**

09. Efecte de l'acolliment residencial

■ **Les visites als centres que ha dut a terme aquesta institució han permès constatar diferències importants entre centres pel que fa a les oportunitats que tenen els infants i els adolescents que hi resideixen de participar en activitats de lleure educatiu.** Hi ha centres que garanteixen més la possibilitat de participar en activitats extraescolars i de fer-ho en l'entorn on s'ubiquen, en funció de l'edat i de l'interès de cada infant i adolescent, mentre que d'altres no prioritzen aquesta possibilitat, sinó que posen a disposició dels infants una oferta molt limitada d'activitats o, de vegades, garanteixen aquest dret a través d'activitats lúdiques organitzades dins dels mateixos centres, de manera poc normalitzadora.

■ **Hi ha factors institucionals propis de l'acolliment residencial que condicionen enormement l'accés dels infants i els adolescents tutelats a aquestes activitats.** És el cas, per exemple, de la durada de l'estada al recurs, que pot ser inferior a un curs escolar, com passa en el cas dels centres d'acolliment, o de les dificultats del personal educador de garantir l'acompanyament dels infants i els adolescents residents en centres a les diverses activitats que volen dur a terme, entre d'altres.

10. Efecte de les violències en l'àmbit del lleure

■ **Els darrers anys, s'han elaborat diversos protocols per protegir els infants i els adolescents de les violències en l'àmbit del lleure educatiu.** L'any 2020 es va publicar el *Protocol de prevenció dels abusos sexuals i altres maltractaments en l'àmbit de l'educació en el lleure*; l'any 2023, el *Protocol marc de protecció d'infants i adolescents davant les violències en l'àmbit esportiu*, i el 2024, el *Protocol d'actuació davant de qualsevol tipus de violència en l'àmbit educatiu*, específicament per als centres públics i privats sostinguts amb fons públics que conformen el Servei d'Educació de Catalunya. Hi ha entitats i federacions esportives o de lleure que disposen de protocols propis.

■ El *Protocol de prevenció dels abusos sexuals i altres maltractaments en l'àmbit de l'educació en el lleure* no incorpora les novetats que introdueix la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència (LOPIVI), que regula de manera específica la protecció de la violència en l'esport i el lleure.

■ **Tot i les previsions del marc normatiu i l'existència de protocols específics, la institució del Síndic de Greuges ha rebut queixes que posen de manifest possibles mancances en el compliment de les previsions de la LOPIVI i dels protocols establerts.** Ens consta que hi ha entitats esportives i de lleure que no han designat la figura del delegat de protecció, que és la persona de referència a qui els infants i els adolescents poden recórrer per expressar les seves inquietuds.

■ La diversitat més gran d'activitats i agents implicats en les activitats de lleure, unida a la informalitat, l'estacionalitat i la manca d'estabilitat dels professionals i els monitors que dirigeixen les activitats, dificulta sovint poder garantir l'exigència de formació a totes les persones que hi participen i, també, aplicar i complir els protocols en tots els casos.

■ **L'esport és l'àmbit del lleure educatiu en el qual, pel seu caràcter competitiu i pel component d'activitat física, les violències contra els infants estan més normalitzades, encara que siguin de caràcter verbal, tant entre els mateixos infants com per part dels entrenadors i els directius dels clubs i per part de les famílies o altres persones del públic.** El Departament d'Interior va obrir 21 expedients sancionadors en matèria de violència esportiva durant l'any 2023. Per exemple, la Federació Catalana de Basquetbol informa que durant el curs 2022/2023 es van produir 967 sancions a esportistes federats, 97 dels quals per violència verbal i física, i que hi va haver 118 incidents greus registrats amb el públic.

■ El *Protocol marc de protecció d'infants i adolescents davant les violències en l'àmbit esportiu* estableix quines mesures cal adoptar en casos en què es detectin situacions d'assetjament entre iguals, situacions de violència sexual o situacions de maltractament en l'àmbit familiar. Tot i això, **no incideix en les violències –de vegades, de baixa intensitat– que es poden produir durant les competicions esportives, encara que siguin per part del públic.** Els instruments disciplinaris, a criteri d'aquesta institució, no són prou efectius per prevenir aquestes violències contra els infants i els adolescents.

■ Algunes entitats esportives i federacions, i també el Consell Català de l'Esport, han desplegat mesures específiques, com ara campanyes de sensibilització relacionades amb el joc net i lliure de violències.

■ **El comportament dels progenitors no ha de condicionar el dret dels infants a les activitats de lleure organitzades per entitats esportives.** Denegar l'accés d'un infant a les activitats perquè els progenitors no compleixen unes normes de convivència determinades o no volen que el seu fill o filla continuï la temporada següent vulnera el dret de l'infant al lleure, perquè aquesta sanció no promou l'exercici efectiu del dret d'aquest infant a participar en aquestes activitats educatives, ni té finalitats educatives per a l'infant.

■ A vegades, els protocols contra la violència sexual no tenen en compte altres formes de violència per raó de sexe o gènere o de conducta masculista, que també tenen impacte sobre el benestar dels infants i els adolescents.

■ **Les agressions racistes acostumen a estar invisibilitzades, sigui perquè no es detecten i no es denuncien o perquè les denúncies, quan es fan, sovint no conclouen amb el reconeixement de l'existència de racisme.** Les agressions racistes, tot i la presència de conductes discriminatòries per origen racial, ètnic o nacional, no sempre són concebudes com a tals. No incorporar la lluita contra el racisme en els projectes educatius també contribueix a fer que aquest àmbit no s'abordi de manera prou preventiva i que els casos que puguin donar-se no aflorin.

■ Reptes per avançar en la universalització

1. Lleure amb escolta dels infants

La veu dels infants i els adolescents en la planificació de polítiques

- **Incorporar en el disseny i el seguiment de l'Estratègia de reconeixement del lleure educatiu a Catalunya un paper preponderant del Consell Nacional dels Infants i els Adolescents de Catalunya i del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, i, si escau, crear conjuntament amb el Comitè Consultiu del Lleure Educatiu un òrgan consultiu específic per a infants i adolescents.**
- **Potenciar la participació dels infants i els adolescents en els consells de participació territorial** previstos en el Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i els adolescents de Catalunya, com a instrument clau per analitzar i planificar polítiques en l'àmbit del lleure educatiu a escala local.
- **Desenvolupar altres instruments d'escolta i participació a infants i adolescents, com ara enquestes o processos participatius, a fi de conèixer les seves necessitats en aquest àmbit.**

2. Lleure amb garanties

Regulació del dret al lleure en condicions d'igualtat d'oportunitats

- **Desplegar normativament, el Govern de la Generalitat de Catalunya, el dret dels infants al lleure educatiu en condicions d'igualtat**, com a garantia efectiva de les condicions d'accessibilitat i de qualitat del conjunt de l'oferta, especialment les activitats extraescolars, les colònies i l'espai de migdia dels centres escolars, i les activitats i els serveis de lleure educatiu que duen a terme les administracions o entitats sufragades amb fons públics (casals municipals d'estiu, escoles de música i de dansa, ensenyaments d'idiomes de règim especial, etc.). Aquesta normativa podria regular aspectes com ara:
  - ▶ El dret dels infants i els adolescents a ser escoltats a l'hora d'establir la programació de les activitats.
  - ▶ El dret dels infants i els adolescents a rebre la informació sobre l'oferta d'activitats.
  - ▶ Els criteris de qualitat a què s'han d'ajustar les activitats de lleure per garantir la contribució al procés educatiu dels infants i els adolescents (art. 39 LEC).
  - ▶ El caràcter inclusiu, coeducatiu i intercultural d'aquestes activitats i les garanties per fer-ho possible.
  - ▶ El tractament especial i preferencial que han de rebre els infants i els adolescents de determinats col·lectius en l'accés a l'oferta i els ajuts existents, com ara els infants i els adolescents tutelats per l'Administració (en centres residencials i també en acolliment familiar) i els infants i els adolescents amb discapacitat i amb altres necessitats edu-

catives especials, a banda d'altres situacions d'especial vulnerabilitat que són mereixedores d'aquest tracte.

- ▶ L'establiment de ràtios i de criteris de qualificació del personal educador per garantir l'atenció adequada dels infants i els adolescents amb discapacitat o amb altres necessitats educatives especials, i la regulació de qui ha d'assumir el cost de l'atenció de les necessitats educatives especials.
  - ▶ El caràcter no lucratiu de les activitats i els serveis de lleure educatiu.
  - ▶ La garantia d'accessibilitat econòmica i de no exclusió de les activitats de lleure per raons econòmiques.
  - ▶ Les garanties de protecció dels infants i els adolescents contra les violències.
  - ▶ El suport a les entitats de lleure educatiu per promoure les activitats (tractament preferencial en l'ús de les instal·lacions i els equipaments públics, subvencions, avantatges en l'ús de determinats serveis públics – transports, entrades a equipaments esportius i culturals, entre d'altres–, etc.).
- **Incorporar a aquesta regulació una definició clara de què s'entén per *lleure educatiu***, a fi de determinar l'abast de les polítiques de promoció d'aquest àmbit que s'hagin de desplegar.
  - **Desplegar el marc general d'ordenació de les activitats complementàries i extraescolars i els serveis escolars dels centres vinculats al Servei d'Educació de Catalunya, tant dels centres públics com dels concertats, tal com preveu l'article 158.2 de la LEC.**
  - **Desplegar, específicament per a l'àmbit del lleure, les mesures de reconeixement institucional, d'impuls de la participació en les associacions i de suport a aquestes associacions que conté amb caràcter general la Llei 11/2023, de 27 de desembre, de foment de l'associacionisme.** És el cas, per exemple, de les mesures de simplificació administrativa dels processos com ara la finestreta única, les mesures de reconeixement de competències acadèmiques i professionals del personal educador, les mesures de suport a la formació d'aquest personal, les mesures per facilitar l'ús i la gestió d'espais i locals i les mesures de suport econòmic i de finançament públic, entre d'altres.
  - **Continuar la tramitació de la nova Llei de l'esport i l'activitat física de Catalunya,** actualment aturada, per millorar la regulació dels drets dels infants i els adolescents en l'àmbit de l'esport, amb aspectes com ara la retenció dels esportistes per part dels clubs o les garanties d'accés dels infants i els adolescents estrangers a l'esport federat.
  - **Reglamentar sistemes d'admissió a l'oferta de lleure educatiu de titularitat pública que incorporin mecanismes que fomentin l'equitat en l'accés,** com ara reserves de places i criteris de prioritat que discriminin positivament determinades categories socials desfavorides (discapacitat, monoparentalitat, etc.), entre d'altres.

3. Lleure sense barreres econòmiques

Polítiques d'accessibilitat econòmica per a infants i adolescents vulnerables

- **Convocar els ajuts per fomentar l'accés dels infants i els adolescents al conjunt d'activitats de lleure educatiu en igualtat d'oportunitats**, a fi de complir els articles 50.3 i 202 de la LEC, que estableixen que el Departament d'Educació, per raons d'oportunitat social, d'equitat o de no-discriminació per raons econòmiques, ha de donar ajuts i atorgar beques amb relació a activitats extraescolars, i ampliar la cobertura de la subvenció que actualment atorga el Departament de Drets Socials i Inclusió per als ajuts de les entitats d'educació en el lleure.
- Aprofitar la detecció feta pel Departament d'Educació d'alumnat amb necessitats educatives específiques per raons socioeconòmiques per determinar els infants i els adolescents que han de rebre ajuts i facilitar-ne la tramitació i la gestió.
- **Fer servir els ajuts de les motxilles escolars per ampliar els conceptes que cobreixen i incorporar-hi complements per garantir la igualtat d'oportunitats en l'accés també a les activitats extraescolars organitzades pel centre escolar.**
- **Dissenyar els ajuts de les motxilles escolars de manera que donin cobertura a les colònies escolars dels centres concertats, no només dels centres públics, i continuar desplegant-les als altres nivells educatius.**
- **Promoure, els ajuntaments, mesures d'accessibilitat econòmica (ajuts econòmics, bonificacions i exempcions, sistemes de tarifació social, etc.) a les activitats i els serveis de lleure educatiu sufragats amb fons públics o de la seva titularitat, com ara les escoles de música i els casals d'estiu municipals.**
- **Incorporar a les mesures d'accessibilitat econòmica criteris d'elegibilitat i de baremació específics per a les famílies nombroses i monoparentals.**
- **Promoure que l'alumnat perceptor d'una beca de menjador escolar del 100 % als centres concertats tingui accés gratuït al servei, i que l'alumnat amb beca parcial pagui l'equivalent a la part restant fins a arribar a l'import màxim establert per a les beques, tal com preveu el Pacte contra la segregació escolar a Catalunya (actuació 23, "Garanties d'igualtat en l'accés al servei de menjador escolar"), si escau, amb la modificació del Decret 160/1996, de 14 de maig, que regula el servei de menjador escolar.**

4. Lleure coeducatiu i al llarg del cicle vital

Perspectiva de gènere en la formulació de polítiques de lleure educatiu

■ **Dissenyar una política de coeducació en l'àmbit de l'esport, a fi de fomentar més la participació de les nenes i noies en l'esport en general i dels nens i nois en els esports clarament feminitzats.** Aquesta política ha de:

- ▶ Promoure que les federacions esportives, les escoles de formació esportiva i les entitats esportives fomentin i facilitin la creació d'equips mixtos, no diferenciats per gènere.
- ▶ Promoure l'assignació d'equips d'educadors o entrenadors mixtos als diferents equips.
- ▶ Fer campanyes per acabar amb la connotació social relacionada amb el gènere de determinats esports.
- ▶ Promoure la participació de les nenes i noies en les activitats esportives, especialment en els esports marcadament masculinitzats, i viceversa en el cas dels nens i nois.

■ **Incorporar la perspectiva de gènere en la programació de l'oferta de lleure educatiu més enllà de l'esport,** per evitar en un mateix equipament o centre escolar un accés de nois i noies majoritàriament diferenciat en funció del tipus d'activitat.

Pla de foment de la participació juvenil en el lleure educatiu

■ **Dissenyar un pla de promoció de la participació dels adolescents i els joves en el lleure educatiu,** que tingui en compte actuacions orientades a:

- ▶ Escoltar els interessos i les necessitats dels adolescents en la programació de l'oferta.
- ▶ Afavorir l'associacionisme juvenil, basat en el voluntariat i en projectes d'autogestió de grups de joves.
- ▶ Desplegar polítiques de promoció de l'accés al lleure educatiu entre la població jove.
- ▶ Identificar factors clau que ajudin a atreure i fidelitzar els adolescents a l'oferta i a afavorir-ne la participació.

5. Lleure inclusiu

Estratègia per a la participació dels infants i els adolescents amb necessitats educatives especials en el lleure educatiu

■ **Incrementar, el Departament de Drets Socials i Inclusió, l'import destinat a cofinançar la contractació de monitors i monitores per a les activitats de lleure educatiu, també per a les activitats extraescolars, i agilitar la resolució de la convocatòria de subvenció,** a fi que tinguin un impacte real en la millora de l'accessibilitat dels infants i els adolescents amb discapacitat a aquest àmbit educatiu.

■ **Crear, el Departament de Drets Socials i Inclusió, un pla o una estratègia de participació dels infants i els adolescents amb discapacitat en l'oferta de lleure educatiu,** que, entre d'altres, prevegi garantir:

▶ Els ajuts que necessitin els promotors de les activitats de lleure perquè tinguin els recursos necessaris per atendre les necessitats educatives d'aquests infants i adolescents i per garantir la seva inclusió a les activitats organitzades.

▶ L'adaptació de les activitats a les necessitats educatives especials d'aquests infants i adolescents (adaptabilitat de l'entorn, dels espais, dels materials i del mobiliari; accessibilitat de la informació, etc.), d'acord amb la diagnosi ja feta pels serveis educatius i els centres escolars en el marc del sistema educatiu formal.

▶ La formació del personal educador (voluntari o professional) en l'atenció d'aquestes necessitats educatives especials.

▶ La no assumpció de costos addicionals en les quotes d'accés per part de les famílies (pels suports addicionals requerits), que és essencial per promoure la participació d'aquests infants i adolescents en igualtat d'oportunitats.

▶ La prohibició d'impedir l'admissió d'infants i adolescents per raons de discapacitat.

▶ La creació de sistemes de derivació de l'entorn escolar a l'àmbit del lleure educatiu i itineraris educatius dins d'aquest àmbit.

▶ L'establiment de reserves de places per accedir a les activitats ordinàries que no siguin discriminatòries o limitadores de l'accés.

▶ La prohibició d'establir horaris diferenciats d'atenció en funció del personal disponible.

■ **Implicar les administracions locals en el foment de la participació de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu en l'oferta existent** i incorporar accions en el marc dels plans educatius d'entorn adreçades a aquest objectiu.

■ **Aplicar, les administracions i les entitats esportives, criteris d'inclusió per promoure la participació dels infants i els adolescents amb discapacitat en l'oferta ordinària existent, com ara:**

- ▶ Garantir el dret dels infants i els adolescents amb discapacitat a formar part dels equips esportius i de les competicions esportives per equips o individuals en igualtat de condicions que els infants i els adolescents sense discapacitat. A aquest efecte, si escau, cal flexibilitzar la normativa sobre categories, nivell, edats o altres límits, per afavorir la pràctica esportiva integrada.
- ▶ Promoure la federació dels infants i els adolescents amb discapacitat en les federacions no específiques per a les persones amb discapacitat.
- ▶ Adoptar mesures per assegurar que la normativa específica aplicable a les competicions i els jocs esportius en edats escolars a Catalunya garanteix el dret dels infants i els adolescents amb discapacitat a participar en les competicions i en altres activitats esportives en els mateixos equips que els infants del seu mateix nivell maduratiu en igualtat de condicions.
- ▶ Aplicar les mesures de discriminació positiva o els ajustaments raonables que calguin per garantir una igualtat real d'oportunitats en l'accés.

6. Lleure obert a tothom

Desplegament i normalització dels serveis d'intervenció socioeducativa

- **Continuar el desplegament dels serveis d'intervenció socioeducativa i incrementar-ne la cobertura territorial per garantir l'atenció dels infants en situació de risc.**
- **Promoure la normalització d'aquests serveis amb l'ampliació de l'oferta d'activitats lúdiques a altres infants del territori sense situació de risc.**

Estàndards de participació no diferenciada i en condicions d'igualtat en el lleure educatiu dels infants tutelats

- **Establir estàndards de participació en el lleure educatiu dels infants i els adolescents en acolliment residencial i incorporar-los al Programa marc per als centres residencials, elaborat l'any 2016 (Directriu general 5/2016, de 4 de novembre, del director general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, per la qual s'aprova el Programa marc per als centres residencials), que posi l'accent en:**
  - ▶ L'establiment d'estàndards de participació (activitat mínima extraescolar o del lleure educatiu durant el curs i les vacances).
  - ▶ La importància del lleure educatiu per al desenvolupament personal i per a la creació de xarxa social.
  - ▶ El dret a la informació de les activitats que es fan al territori.
  - ▶ Els mecanismes de coordinació de l'equip educatiu amb els referents dels centres escolars, dels centres de lleure o esportius, dels equipaments culturals, etc.

- ▶ La realització d'activitats conjuntes amb les entitats de lleure de l'entorn.
  - ▶ El reconeixement del dret dels infants i els adolescents tutelats a no interrompre la seva participació en una determinada oferta de lleure educatiu quan n'assumeix la tutela l'Administració i quan ingressen en un recurs determinat.
  - ▶ Les opcions de tria d'activitats que siguin d'interès dels infants i els adolescents.
  - ▶ La no substitució del dret a accedir al lleure educatiu per oferta interna del centre.
  - ▶ El deure de no supeditar la no participació en el lleure educatiu a raons organitzatives.
  - ▶ La incorporació en els projectes educatius de centre de l'oferta de lleure educatiu del territori i les mesures de promoció a la participació.
  - ▶ Les garanties d'acompanyament a les activitats per part del personal educador.
  - ▶ La incorporació de l'oferta de lleure als projectes educatius individuals.
- **Garantir la supervisió de la participació en l'oferta de lleure educatiu de cadascun dels infants i els adolescents acollits als centres residencials per part del servei que inspecciona el funcionament dels centres i l'atenció que reben els infants, d'acord amb els estàndards establerts prèviament.**
  - **Aplicar un complement específic per a activitats extraescolars i de lleure educatiu als ajuts per a les famílies acollidores i famílies extenses.**

7. Lleure amb una oferta equilibrada

Zones educatives de lleure

- **Crear una oferta de lleure educatiu conjunta i compartida entre centres escolars d'una mateixa zona**, mitjançant la col·laboració de les AFA/AMPA, si escau, amb la implicació dels ajuntaments, oberta al conjunt de l'alumnat de la zona i amb personal educador que faci l'acompanyament entre els centres.
- **Garantir, el Departament d'Educació i Formació Professional i els ajuntaments, la cobertura dels plans educatius d'entorn al conjunt de centres amb elevada complexitat i reforçar les actuacions relacionades amb la promoció del lleure educatiu**, per prevenir els efectes de la segregació escolar en la provisió d'activitats extraescolars als centres amb una composició social desfavorida.
- **Reforçar el Pla de millora d'oportunitats educatives (PMOE, amb la integració del Programa de cooperació territorial per a l'orientació, l'avenç i l'enriquiment educatiu, PROA+)**, per potenciar les oportunitats educatives fora de l'horari lectiu i a temps complet que són a l'abast de l'alumnat dels centres amb elevada complexitat que no formen part d'un pla educatiu d'entorn.

Acords de col·laboració entre centres amb elevada complexitat i entitats

- **Establir acords entre centres escolars amb elevada complexitat i entitats de l'entorn (escoles d'idiomes, escoles de música, entitats culturals, etc.) per dur a terme les seves activitats de lleure educatiu a les instal·lacions escolars en horari no lectiu, amb reserves de places per a alumnat amb necessitats educatives específiques del mateix centre.**
- **Establir ofertes de lleure educatiu Magnet, a través d'aliances amb agents de referència de l'entorn, als centres escolars amb baixa demanda i composició social desfavorida** per combatre la segregació escolar entre centres.
- **Desplegar, els ajuntaments, polítiques de dinamització de les AFA/AMPA dels centres amb una composició social menys afavorida**, si escau, a través d'una convocatòria d'ajuts per a AFA/AMPA, amb garanties perquè la despesa pública que s'hi destina s'adreci efectivament a ajuts per a infants o a les AFA/AMPA, sobretot en zones socialment desfavorides, i a l'organització d'activitats de lleure en horari extraescolar.
- Desplegar, el Departament d'Educació i Formació Professional, programes per garantir que s'organitzen colònies escolars al conjunt de centres amb elevada complexitat del Servei d'Educació de Catalunya.
- Avaluar, el Departament d'Educació i Formació Professional, l'impacte que ha tingut la supressió del servei de menjador escolar per efecte de la implantació de la jornada compactada sobre la participació de l'alumnat en les activitats educatives de tarda i desplegar mesures compensatòries per evitar aquest impacte, com ara **promoure la provisió del servei, si escau, per afavorir aquesta participació o garantir la continuïtat de la participació en les activitats extraescolars organitzades als centres de primària en el pas a secundària.**

8. Lleure amb cobertura territorial

Pla d'equilibri territorial per al lleure

- **Promoure, el Departament de Drets Socials i Inclusió, un pla d'equitat territorial per al lleure en què s'analitzi la disponibilitat d'oferta i el desplegament de mesures al conjunt de municipis de Catalunya**, i que més específicament s'ocupi de:
  - ▶ Identificar els àmbits territorials amb una participació més feble dels infants en el lleure educatiu.
  - ▶ Planificar i desplegar mesures de promoció de l'oferta i mesures d'accessibilitat (suport econòmic, obertura d'activitats, etc.) d'àmbit català.
  - ▶ Determinar el finançament dels plans locals de dinamització del lleure educatiu.
  - ▶ Establir els mecanismes compensatoris que han de permetre corregir les desigualtats territorials en la disponibilitat d'oferta, vinculats a la grandària del municipi i a la

seva composició social (finançament per als ajuntaments de municipis més petits, subvencions amb dotacions addicionals per a municipis amb una composició social més desfavorida, etc.).

- ▶ Fomentar que els plans de barri disposin de mesures orientades a promoure l'oferta de lleure educatiu en els territoris amb una composició social més desfavorida.

Plans locals de dinamització del lleure educatiu

■ **Promoure plans locals de dinamització del lleure educatiu, per assegurar el disseny, la implementació i l'avaluació de polítiques en aquest àmbit que tinguin la corresponsabilitat dels ajuntaments i del Departament de Drets Socials i Inclusió i, també, de la resta d'agents educatius que actuen en el territori, i que continguin mesures com ara:**

- ▶ **Promoure, els ajuntaments, l'accés i l'obertura dels equipaments públics i de les instal·lacions de titularitat municipal a les entitats de lleure educatiu** per a l'exercici d'activitats educatives. Entre altres aspectes, cal:

- Sensibilitzar les direccions i els consells escolars dels centres públics perquè autoritzin l'ús de les instal·lacions escolars fora de l'horari lectiu.
- Implicar els ajuntaments en el foment de l'ús social dels centres escolars per part d'entitats que duen a terme activitats de lleure educatiu.
- Promoure la cessió de locals i d'equipaments municipals (centres cívics, biblioteques, casals d'entitats, instal·lacions esportives, etc.) a les entitats de lleure (entitats esportives, entitats d'educació en el lleure, etc.).

- ▶ **Dissenyar itineraris entre les ofertes educatives del municipi**, amb l'objectiu de promoure el coneixement i la participació dels infants en les activitats existents.

- ▶ **Afavorir que els ajuntaments elaborin sistemes per informar de les activitats de lleure educatiu** disponibles en els seus territoris adreçades als infants i a les seves famílies, en diversos suports i en què constin dades clau com ara dades sobre les activitats, disponibilitat de mesures d'accessibilitat econòmica, mesures de foment de la participació per a col·lectius específics, itineraris entre ofertes educatives, etc.

- ▶ **Promoure el treball integrat entre ajuntaments, centres escolars i entitats** que duen a terme activitats de lleure educatiu, per garantir la participació dels infants i els adolescents en l'oferta i donar-hi suport. Entre altres aspectes, cal:

- Implantar estructures de coordinació en l'àmbit del lleure educatiu i, també, estructures de coordinació que fomentin la vinculació de l'educació formal i del lleure educatiu.
- Promoure la participació de les entitats en les estructures de coordinació existents a escala local (consells escolars, plans educatius d'entorn, projectes educatius de centre, etc.), especialment de les entitats d'educació en el lleure de base associativa.

- Desplegar mesures específiques de difusió de l'oferta de lleure educatiu entre els infants socialment desfavorits i les seves famílies.
- Establir entre els serveis socials i les entitats protocols de derivació dels infants socialment desfavorits a l'oferta, amb garanties d'acompanyament i de suport econòmic.
- Promoure la implicació de les entitats representants dels col·lectius racialitzats en el treball en xarxa a escala local.

► **Implicar els centres escolars en el foment de la participació dels infants i els adolescents en el lleure educatiu**, atès que la majoria d'infants i adolescents hi estan escolaritzats, amb mesures facilitadores com ara:

- Promoure sistemes d'acompanyament dels infants i els adolescents dels centres escolars a les ofertes de lleure educatiu del territori.
- Crear als centres escolars la figura del dinamitzador de la participació en el lleure educatiu, per informar l'alumnat de l'oferta que hi ha al territori i orientar-lo perquè hi participi.
- Incorporar l'oferta de lleure educatiu del centre i de l'entorn en el projecte educatiu de centre.
- Acostar l'oferta de lleure als centres escolars a través del tast d'activitats a l'educació primària i a l'ESO, per fomentar la cultura d'accés a l'oferta.
- Promoure l'ús social dels equipaments escolars per part de les entitats de lleure educatiu.
- Dur a terme actuacions específiques de difusió i acompanyament a l'oferta de lleure educatiu de l'alumnat amb necessitats educatives específiques per raons socioeconòmiques detectat pel sistema educatiu.
- Promoure la participació de les famílies socialment desfavorides en les AFA/AMPA.

► **Dinamitzar l'oferta de lleure educatiu als barris que no en tenen**, especialment als centres escolars amb una composició social desfavorida, als instituts (amb activitats educatives fora de l'horari lectiu adreçades a joves) i en altres equipaments públics (centres de lleure, esportius, etc.).

9. Lleure amb bon tracte

Revisió i implementació dels protocols

■ **Actualitzar, el Departament de Drets Socials i Inclusió, el Protocol de prevenció dels abusos sexuals i altres maltractaments en l'àmbit de l'educació en el lleure, amb els propòsits de:**

▶ Incorporar les previsions que estableix la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència, per a l'àmbit de l'esport i el lleure, com ara la figura del delegat de protecció.

▶ Valorar la idoneïtat que en el Protocol s'estableixin mesures i es treballi amb recursos previstos en el *Protocol d'actuació davant de qualsevol tipus de violència en l'àmbit educatiu*, especialment per a l'assetjament escolar i el ciberassetjament, que inclou la introducció de pràctiques restauratives.

■ **Promoure la formació del personal educador de les activitats de lleure educatiu per prevenir qualsevol forma de violència** entre iguals o cap als infants i els adolescents, i més específicament:

▶ Garantir que la formació especialitzada sobre drets i prevenció, detecció i actuació davant de situacions de violència arriba a totes les persones que presten serveis en el lleure educatiu, independentment de l'entitat, l'empresa o el recurs des d'on s'ofereixen les activitats i l'espai on es duen a terme.

▶ Estendre aquesta formació a la protecció davant de qualsevol tipus de violència, de manera complementària a la que s'ofereix per combatre l'abús sexual, especialment per prevenir situacions d'assetjament entre iguals i intervenir-hi amb perspectiva interseccional.

▶ Incorporar a aquesta formació les perspectives antiracista i de gènere.

■ **Monitorar**, les diverses administracions i agents implicats, **el compliment dels protocols existents i fer-ne el seguiment**, i oferir formació als delegats de protecció, amb un èmfasi especial en els casals d'estiu.

■ **Incloure al Protocol marc de protecció d'infants i adolescents davant les violències en l'àmbit esportiu mesures preventives per combatre formes de violència verbal o d'una altra índole que es produeixen en el marc de les competicions esportives**, també per part del públic, i que no es resolen només mitjançant l'aplicació del règim disciplinari, com ara:

▶ Incorporar com a funcions del delegat de camp la prevenció proactiva de formes de violència de les persones que assisteixen a les competicions esportives.

▶ Reforçar el paper de l'arbitratge a l'hora de formar els infants i els adolescents en la prevenció de qualsevol forma de violència i a l'hora sensibilitzar els entrenadors i el públic.

▶ Col·locar a les instal·lacions esportives rètols per promoure el respecte cap als esportistes, inclòs l'arbitratge, i per prevenir formes de violència per part del públic.

10. Lleure amb reconeixement social

Plans d'acció per fomentar de les associacions de lleure educatiu

■ **Elaborar, el Departament de Drets Socials i Inclusió, en coordinació amb les administracions locals, un pla d'acció per fomentar de les associacions de lleure educatiu, tal com estableix la Llei 11/2023, de 27 de desembre, (art. 6).** Entre d'altres, el pla ha d'incloure mesures orientades a:

- ▶ Promoure el coneixement de l'associacionisme educatiu i dels valors que promou entre la població.
- ▶ Establir canals de participació i espais estables de comunicació amb l'Administració i impulsar la participació en els afers públics relacionats amb el sector.
- ▶ Proporcionar assessorament i suport tècnic, material i econòmic i facilitar la gestió i el desplegament dels projectes, els programes i les activitats educatives.
- ▶ Dissenyar mesures de foment del creixement i la implantació territorial i social de les associacions de lleure educatiu.
- ▶ Contribuir a l'obertura d'espais associatius i fomentar l'associacionisme, especialment en barris, municipis, comarques i sectors socials en què tingui poca presència.
- ▶ Reforçar el treball en xarxa.
- ▶ Fomentar la formació del personal educador.
- ▶ Promoure la simplificació administrativa.

■ **Establir avantatges socials i econòmics per a les entitats de lleure educatiu en l'acompliment de la seva activitat,** com ara:

- ▶ Promoure avantatges en l'accés de les entitats de lleure educatiu a activitats educatives públiques organitzades per ajuntaments o per la Generalitat de Catalunya.
- ▶ Fomentar l'accés preferencial en condicions favorables de les entitats de lleure educatiu a equipaments i serveis públics, com ara escoles, piscines municipals, pavellons, albergs públics, transport públic, etc.

■ **Promoure, el Departament de Drets Socials i Inclusió, el reconeixement de la tasca duta a terme pel personal educador i millorar la seva formació,** amb mesures com ara:

- ▶ Implementar el reconeixement de competències acadèmiques i professionals del personal educador, tal com preveu la Llei 11/2023, de 27 de desembre.

- ▶ Donar facilitats i incentius per a la formació del personal educador (ajuts, incentius, etc.).
  - ▶ Desplegar programes de foment del voluntariat en l'educació en el lleure.
  - ▶ Promoure les carreres professionals del personal educador en l'àmbit del lleure.
  - ▶ Millorar les condicions laborals establertes per conveni en què el personal remunerat duu a terme la seva tasca (comptabilització de les hores de preparació, etc.).
  - ▶ Incorporar la perspectiva antiracista i LGTBI+ en la formació del personal educador.
  - ▶ Promoure la formació del personal educador en educació inclusiva.
- **Promoure el reconeixement del valor educatiu del lleure i la importància estratègica d'aquest àmbit per al foment de la inclusió i la cohesió socials.** Entre altres aspectes, cal:
- ▶ Reconèixer el paper que té el lleure educatiu i implicar les entitats que formen part d'aquest sector, com a aliades de les administracions públiques, en la planificació i la implantació de polítiques socials en àmbits estratègics com ara l'acollida del fet migratori, la lluita contra la pobresa i la malnutrició infantils, la millora de l'èxit escolar, etc.
  - ▶ Donar suport a les entitats en la formació dels seus responsables i del personal educador (amb l'elaboració de materials, l'intercanvi d'experiències, etc.), a fi que puguin tenir un paper actiu i eficaç en els nous reptes que es plantegen a la nostra societat.
- **Promoure programes d'acció afirmativa per al foment de l'ús social de les llengües catalana i aranesa en l'àmbit del lleure educatiu.**

Transversalitat

- **Elaborar un sistema integrat d'indicadors estable sobre la participació dels infants i adolescents ena l'àmbit del lleure educatiu, que acompanyi la presa de decisions polítiques en aquest àmbit.**
- **Aclarir els àmbits competencials compartits i exclusius de les administracions públiques i de les diverses unitats governamentals, i les diferents responsabilitats que hi estan associades, i establir les estructures de transversalitat efectiva que calguin per dissenyar i implementar una política integral de lleure educatiu de la Generalitat de Catalunya.**
- **Posar en marxa amb caràcter permanent la Comissió Interdepartamental del Lleure Educatiu i garantir la funcionalitat del Consell Consultiu del Lleure Educatiu com a òrgan de debat i proposta de les mesures que cal adoptar per promoure aquest àmbit.** El Consell es va crear en el marc de l'Estratègia, i l'integren representants de les administracions públiques i de les organitzacions i entitats de lleure educatiu.

SÍNDICA

LA DEFENSORA
DE LES PERSONES

Síndic de Greuges de Catalunya

Passeig Lluís Companys, 7

08003 Barcelona

Tel 933 018 075 Fax 933 013 187

sindic@sindic.cat

www.sindic.cat

